

CZĘŚĆ II. ZARZĄDZANIE ZASOBAMI LUDZKIMI

Nowoczesne Systemy Zarządzania

KOSZTY PRACY W GOSPODARCE POLSKIEJ W LATACH 2010-2014

LABOUR COSTS IN THE POLISH ECONOMY IN 2010-2014 YEARS

ANNA KUCZYŃSKA-CESARZ

cesarzanna@wp.pl

WOJSKOWA AKADEMIA TECHNICZNA
WYDZIAŁ CYBERNETYKI

Streszczenie: Koszty pracy stanowią ważny obszar wszechstronnych analiz dokonywanych w gospodarce polskiej w celu zwiększenia jej efektywności.

Przedmiotem analizy niniejszego artykułu są koszty pracy w gospodarce polskiej w latach 2010-2014. Analizę przeprowadzono w oparciu o dane Głównego Urzędu Statystycznego. Dotyczyła ona następujących obszarów tematycznych: przeciętne wynagrodzenie miesięczne, płacowe i pozapłacowe koszty pracy, koszty pracy w różnych sekcjach gospodarki narodowej i w różnych sektorach własności.

Wnioski z przeprowadzonej analizy mogą być wykorzystane dla różnych potrzeb krótko- i długoterminowego procesu decyzyjnego, na szczeblu mikro i makro w gospodarce.

Słowa kluczowe: koszty pracy, jednostkowe koszty pracy, płacowe i pozapłacowe koszty pracy, wynagrodzenie przeciętne, płaca minimalna.

Abstract: Labour costs constitute the important area of many-sided analyses made in the Polish economy in order to increase her effectiveness.

An object of analysis of the present article are labour costs in the Polish economy in 2010-2014 years. They carried out an analysis based on data of the Central Statistical Office and concerned the following thematic areas: monthly average salary, payroll and non-pay labours cost, labour costs in various sections of the national economy and in various sectors of the property.

Conclusions from conducted analysis can be used for different needs of briefly and of long-term decision-making processes, both at the micro and macro level in the economy.

Keywords: labour costs, individual labour costs, payroll and non-pay labour costs, average remuneration, minimum wage.

Wstęp

Koszty pracy stanowiły i stanowią jeden z ważnych obszarów wnikliwych analiz ekonomistów, finansistów, polityków czy rządu w gospodarce polskiej. Przeprowadzane są szczegółowe badania struktury kosztów pracy, porównuje się ich poziom w różnych sektorach gospodarki, ocenia zasadność stosowania przez

przedsiębiorców alternatywnych form zatrudnienia czy wreszcie wykorzystuje się koszty pracy jako parametr do oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów gospodarczych. Problematyka z zakresu kosztów pracy prezentowana była we wcześniejszych zeszytach „Nowoczesnych Systemów Zarządzania” (numery 3-9).

Wynagrodzenia i koszty pracy w gospodarce polskiej są wnikliwie analizowane przez Główny Urząd Statystyczny (GUS). Wyniki tych analiz publikowane są w Rocznikach Statystycznych Rzeczypospolitej Polskiej oraz wielu publikacjach GUS. W niniejszym artykule zaprezentowano rozważania z zakresu analizy kosztów pracy w gospodarce polskiej w latach 2010-2014 w następujących obszarach tematycznych:

- 1) przeciętne wynagrodzenie miesięczne,
- 2) płacowe i pozapłacowe koszty pracy,
- 3) koszty pracy według sekcji gospodarki narodowej,
- 4) koszty pracy według sektorów własności.

Przedstawione rozważania oparto o dane z publikacji GUS. Wyniki dokonanej analizy stanowią cenny materiał dla potrzeb podejmowania wielu decyzji, tak na szczeblu przedsiębiorstw, jak i całej gospodarki narodowej, i dotyczą ważnych problemów, zarówno ekonomicznych, finansowych, jak i społecznych.

1. Analiza przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce polskiej w latach 2011-2014

Główny Urząd Statystyczny definiuje wynagrodzenie brutto jako wypłaty pieniężne i wartości świadczeń w naturze lub ich ekwiwalenty należne pracownikowi z tytułu pracy. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto GUS oblicza, biorąc pod uwagę:

- wynagrodzenia osobowe,
- wypłaty z tytułu udziału w zyskach,
- wypłaty z tytułu udziału w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
- dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników sfery budżetowej,
- honoraria niektórych grup pracowników świadczących pracę w oparciu o stosunek pracy, np. dziennikarzy, twórców programów radiowych, telewizyjnych, filmów (GUS, 2011, s. 250).

GUS dane o wynagrodzeniach prezentuje w ujęciu brutto, a więc wraz z zaliczką z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych oraz kwotą składek z tytułu ubezpieczenia społecznego płaconego przez pracownika.

Wynagrodzenia ogółem w latach 2010-2014 w gospodarce polskiej przedstawiono w tabeli 1. Zaprezentowano w niej roczne sumy wynagrodzeń w poszczególnych latach wraz z wyszczególnieniem ich składowych.

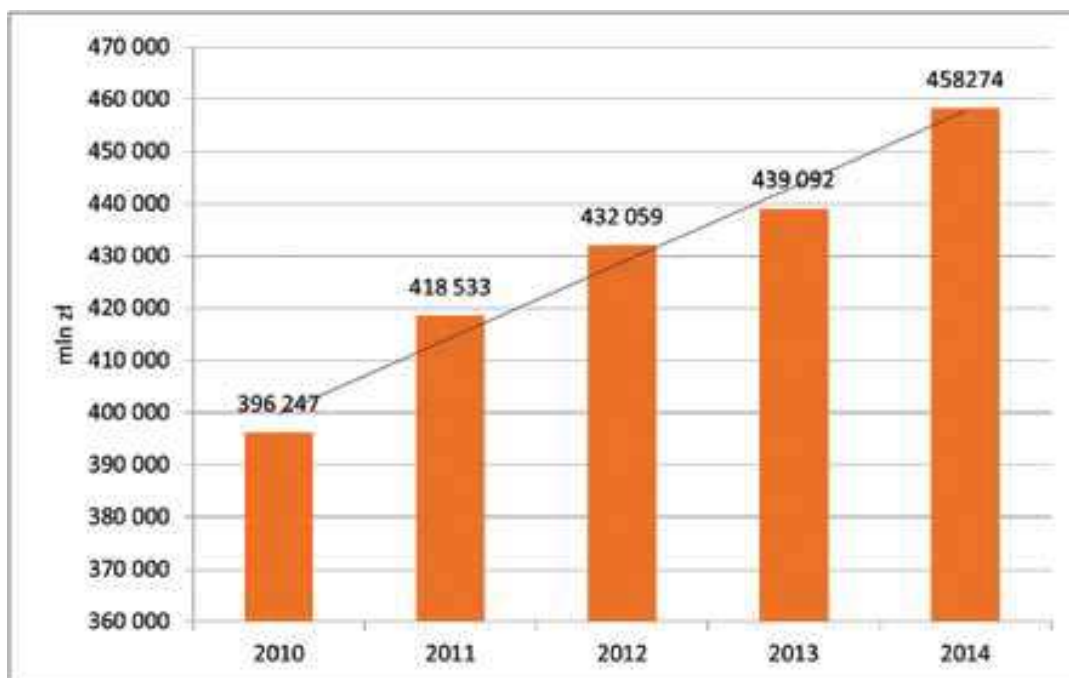
Tabela 1. Suma wynagrodzeń brutto w Polsce w latach 2010-2014 (w mln zł)

Wyszczególnienie wynagrodzenia	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	396 247	418 533	432 059	439 092	45 8274
Osobowe	369 133	391 683	402 378	411 099	42 9393
w tym za pracę w godzinach nadliczbowych	8244	9006	8831	9131	9760
Wypłaty z tytułu udziału w zyskach i nadwyżce bilansowej w spółdzielniach	333	500	481	195	166
Dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników w sferze budżetowej	4607	4866	5064	5239	5319
Wynagrodzenia bezosobowe	18 993	18 608	20 891	19 392	20 181

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W celu lepszego zobrazowania danych sumy wynagrodzeń w poszczególnych latach wraz z linią wyznaczającą trend przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1. Wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Suma wynagrodzeń brutto w gospodarce polskiej wykazywała w badanym okresie tendencję wzrostową. Fakt ten wynikał głównie ze wzrostu liczby osób pracujących, jak również ze wzrostu poziomu płacy minimalnej gwarantowanej przez państwo.

Zmiany liczby pracujących w latach 2010-2014 przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Liczba pracujących w gospodarce narodowej Polski w latach 2010-2014 (w tys.)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba pracujących	14 106,9	14 232,6	14 172,0	14 244,3	14 563,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tylko w 2012 r. liczba zatrudnionych była niższa niż w roku poprzednim. W pozostałych latach liczba zatrudnionych wzrastała. Wynikało to ze zmian demograficznych w kraju oraz ze wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, zwłaszcza w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Drugim czynnikiem, który również miał istotny wpływ na wzrost ogółu wynagrodzeń w Polsce, było podwyższanie płacy minimalnej. Na przestrzeni pięciu lat 2010-2014 minimalne miesięczne wynagrodzenie brutto wynikające ze stosunku pracy sukcesywnie wzrastało, co wynika z danych w tabeli 3.

Tabela 3. Minimalne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2010-2014 (w zł)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Kwota	1317	1386	1500	1600	1680

Źródło: <http://www.wskazniki.gofin.pl/8,75,2,minimalne-wynagrodzenie-za-prace.html> [12.09.2016]

Należy wyraźnie podkreślić, że przedsiębiorcy zatrudniający pracowników na umowy o pracę byli zobowiązani do zawierania umów z wynagrodzeniem brutto nie niższym niż ustalone ustawowo w gospodarce wynagrodzenie minimalne.

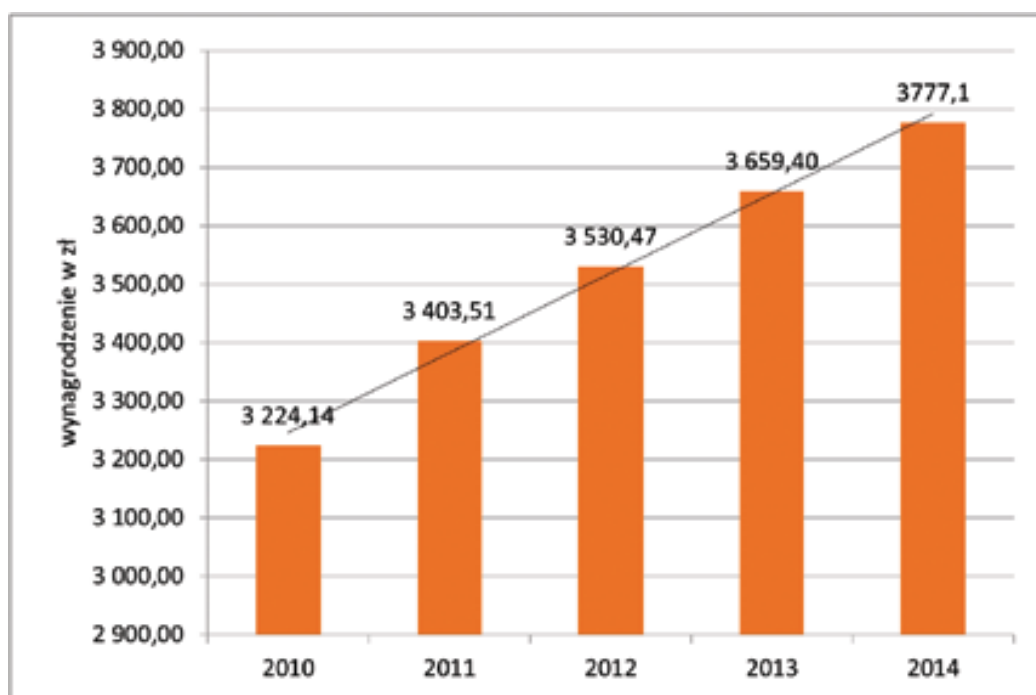
Przeanalizowano zmiany przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej Polski w latach 2010-2014. Wysokość przeciętnego wynagrodzenia na jednego zatrudnionego w Polsce w poszczególnych latach przedstawiają dane w tabeli 4, a tendencję jego zmian pokazano na wykresie 2.

Tabela 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Polsce w latach 2010-2014 (w zł)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Kwota	3224,14	3403,51	3530,47	3659,40	3777,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 2. Wysokość przeciętnego wynagrodzenia brutto w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2010-2014 średnie wynagrodzenie zatrudnionego miało tendencję wzrostową i rosło w tym okresie w kolejnych latach średnio o około 4%.

Wzrost w kolejnych latach przeciętnego wynagrodzenia na jedną osobę pracującą spowodowany był między innymi podwyżkami płacy minimalnej pracowników zatrudnionych w oparciu o umowę o pracę, jak również podwyżkami inflacyjnymi, które zatrudnionym pracownikom przyznawali przedsiębiorcy.

Analizując wysokość przeciętnego wynagrodzenia w Polsce w badanym okresie, należy przyjrzeć się także, jak kształtowało się ono w poszczególnych sektorach własności przedsiębiorstw – publicznym i prywatnym. Zestawienie takie ujęto w tabeli 5.

Jak pokazują dane w tabeli 5, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym przeciętne wynagrodzenie rosło każdego roku. Wynagrodzenie średnie w 2014 roku w sektorze publicznym stanowiło 116%, a w sektorze prywatnym 119% wynagrodzenia przeciętnego na początku rozpatrywanego okresu, czyli w 2010 r. Należy również zauważyć, że w każdym roku wynagrodzenie średnie w sektorze publicznym było wyższe niż pracowników sektora prywatnego.

Główny Urząd Statystyczny w roku 2015 wydał bardzo szczegółowy zbiór danych dotyczących struktury wynagrodzeń w październiku 2014 roku, pt. *Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2014 r.* (GUS, 2015a). W tym miesiącu przeciętne wynagrodzenie wynosiło 4107,72 złotych brutto, czyli było wyższe od średniego wynagrodzenia w całym roku o ponad 330 złotych. W październiku 2014 r. wynagrodzenie w wysokości przeciętnego miesięcznego ogółem lub niższe otrzymywało 66% zatrudnionych. Kwotą dominującą było

2469,47 złotych brutto, co stanowiło niewiele ponad 60% wynagrodzenia przeciętnego ogółem. Połowa osób zatrudnionych otrzymywała zarobki w wysokości do 3291,47 złotych brutto (kwota ta stanowi wartość środkową). Wynagrodzenie 10% najmniej zarabiających pracowników nie przekraczało 1718 złotych brutto (42% wynagrodzenia przeciętnego). Wynagrodzenie 10% najlepiej zarabiających osób zatrudnionych w Polsce w omawianym miesiącu przewyższało 6917,23 złotych brutto (168% wynagrodzenia przeciętnego). Odsetek osób, które zarabiały co najwyżej połowę przeciętnego wynagrodzenia, czyli 2053,86 złotych brutto, stanowił 19% zatrudnionych.

Tabela 5. Przeciętne wynagrodzenie brutto wg sektorów własności w latach 2010-2014 (w zł)

Sektor własności	Rok				
	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	3224,14	3403,5	3530,47	3659,40	3777,10
Publiczny	3757,86	3978,80	4073,01	4249,19	4366,30
Prywatny	2952,38	3129,86	3276,85	3389,76	3517,63

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przedstawiona powyżej szczegółowa analiza danych dotyczących średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej Polski w październiku 2014 roku pokazuje, że przeciętne zarobki nie były wcale najczęściej otrzymywanym wynagrodzeniem wśród pracowników. Dominujące wynagrodzenie stanowiło 60% przeciętnego, a spowodowane było to zawyżaniem średniej przez specjalistów i kierowników, których praca była wysoko opłacana.

2. Płacowe i pozapłacowe koszty pracy w gospodarce polskiej w latach 2010-2014

Charakterystykę składników wynagrodzeń oraz kosztów pracy zawarto w wydanych wcześniej zeszytach „Nowoczesne Systemy Zarządzania” (Kuczyńska-Cesarz, 2009a, 2009b, 2010, 2011). Zgodnie z przyjętą w Polsce klasyfikacją koszty pracy dzieli się na płacowe i pozapłacowe, co umożliwia dalszą analizę tych wielkości i porównywalność otrzymanych wyników w skali całej gospodarki narodowej.

Ogólne analizy kosztów pracy dla poszczególnych lat z przedziału lat 2010-2014 prezentowane są corocznie w rocznikach statystycznych Rzeczypospolitej Polskiej (GUS, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015a). Badania przeprowadzone zostały

przez GUS w jednostkach zatrudniających powyżej 9 osób. Analiza struktury kosztów pracy w Polsce w badanym okresie została zaprezentowana przez GUS w oparciu o szczegółowe dane w 2012 roku (GUS, 2014b). Badania te wynikają z regulacji Unii Europejskiej, która rekomenduje szczegółowe badania z tego zakresu w cyklu 4-letnim. Wysokość kosztów pracy w latach 2010, 2011, 2013 i 2014 stanowią wartości szacunkowe.

W danych GUS ujęte zostały koszty pracy, które stanowią wynagrodzenia brutto (czyli są ujęte włącznie z częścią ubezpieczeń społecznych opłacanych przez pracownika) oraz pozapłacowe koszty, takie jak: składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe opłacane przez pracodawcę, składki odprowadzane do Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, wydatki związane ze szkoleniem, bhp i inne. Można zatem uznać, że średnią wysokość płacowych kosztów pracy stanowiło przeciętne wynagrodzenie brutto na jedną osobę zatrudnioną w gospodarce narodowej Polski.

Interesujące w analizie kosztów pracy jest porównanie płacowych i pozapłacowych kosztów pracy przypadających na jednego zatrudnionego. Te wielkości zaprezentowano w tabeli 6 oraz na wykresie 3.

W analizie nie uwzględniono dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracujących w sferze budżetowej, które powinno się zaliczyć do kosztów płacowych, ze względu na brak danych dotyczących wysokości tego składnika kosztów zatrudnienia w poszczególnych latach. Główny Urząd Statystyczny informuje, że w 2012 roku, kiedy przeprowadzono szczegółowe badania, dodatkowe wynagrodzenia w sferze budżetowej stanowiły 1,2% ogółu kosztów pracy w tej sferze (GUS, 2014b, s. 31).

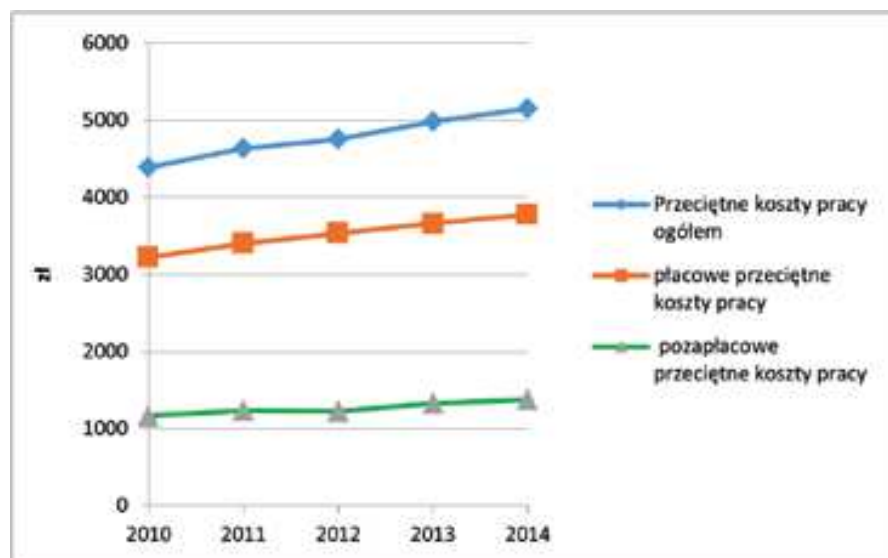
Dokładne dane za 2012 r. pokazały, że płacowe składniki kosztów zatrudnienia stanowiły w tym roku 77,9%, natomiast pozapłacowe 22,1% ogółu kosztów pracy (GUS, 2014b, s. 31).

Tabela 6. Przeciętne miesięczne płacowe i pozapłacowe koszty pracy w latach 2010-2014 w Polsce (w zł)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
przeciętne koszty pracy ogółem	4388,31	4633,95	4758,64	4985,54	5149,18
płacowe przeciętne koszty pracy (przeciętne wynagrodzenie brutto)	3224,14	3403,51	3530,47	3659,40	3777,10
pozapłacowe przeciętne koszty pracy	1164,17	1230,44	1228,17	1326,14	1372,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 3. Miesięczne płacowe i pozapłacowe składniki kosztów pracy na tle kosztów zatrudnienia ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętne koszty pracy ogółem wykazywały tendencję rosnącą we wszystkich omawianych latach badanego okresu, co zostało zaprezentowane we wcześniejszych rozważaniach. Można z całą pewnością stwierdzić, że przedstawione powyżej informacje pozwalają zaprzeczyć stawianym w literaturze przedmiotu tezom, że koszty pracy odpowiadają poziomowi wynagrodzeń brutto. Wiarygodnym źródłem informacji o wysokości pozapłacowych kosztów pracy jest powszechnie stosowany przez przedsiębiorców w gospodarce polskiej układ rodzajowy kosztów (zespół kont „4”). Ujednolicony podział kosztów według pozycji układu rodzajowego umożliwia wyodrębnienie kosztów pracy o charakterze płacowym i pozapłacowym dla potrzeb analizy, sprawozdawczości, planowania, kontroli i zarządzania kosztami w podmiotach gospodarczych oraz całej gospodarce polskiej.

3. Analiza kosztów pracy według sekcji gospodarki narodowej Polski w latach 2010-2014

Sekcje gospodarki narodowej w Polsce wyodrębnione zostały w Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej i wprowadzona poprzez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz.U. nr 251, poz. 1885).

Główny Urząd Statystyczny w swoich corocznych opracowaniach przedstawia, jak kształtowały się przeciętne koszty pracy w poszczególnych sekcjach gospodarki. Opublikowane analizy obejmowały jednostki, w których pracuje więcej niż 9 osób. Rzeczywiste dane dotyczą 2012 r., a wartości odnoszące się do pozostałych lat objętych analizą są liczbami szacowanymi przez GUS.

Spośród 16 sekcji (przy czym przemysł podzielono na kilka podsekcji), odnośnie do których publikowane są statystyki, najwyższe średnie koszty zatrudnienia

w latach 2010-2014 występowały w sekcjach górnictwo i wydobywanie oraz informacja i komunikacja.

Sekcje polskiej gospodarki narodowej, w których koszty pracy w omawianym okresie były najniższe, obejmowały działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz usługi administrowania i wspierające.

Wysokości przeciętnych kosztów pracy na jedną osobę zatrudnioną w tych wymienionych sekcjach gospodarki narodowej przedstawione zostały w tabeli 7.

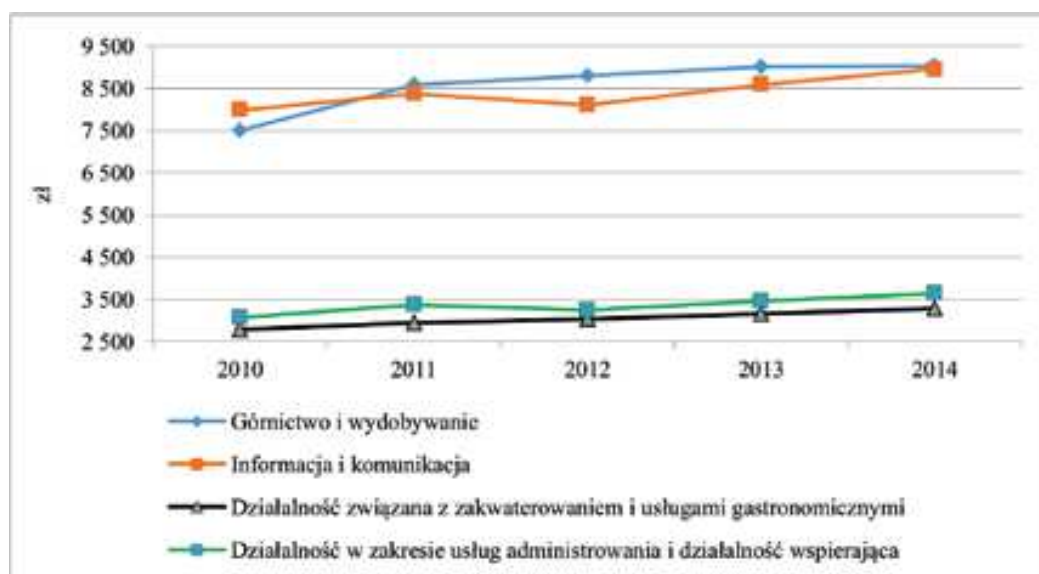
Tabela 7. Przeciętne miesięczne koszty pracy na jednego zatrudnionego w wybranych sektorach gospodarki narodowej (w zł)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Górnictwo i wydobywanie	7502,98	8585,75	8801,93	9023,52	9036,53
Informacja i komunikacja	7993,13	8374,45	8111,48	8591,19	8955,48
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2792,43	2942,65	3042,21	3168,55	3283,92
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3067,53	3375,25	3250,31	3471,98	3649,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zakres zmian wartości przeciętnych miesięcznych kosztów pracy przypadających na jednego zatrudnionego pokazuje wykres 4.

Wykres 4. Przeciętne miesięczne koszty zatrudnienia pracownika w wybranych sektorach gospodarki polskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Koszty zatrudnienia w górnictwie i wydobywaniu oraz w sekcji informacja i komunikacja w rozpatrywanym okresie dominowały nad takimi kosztami w innych sekcjach gospodarki narodowej. W tych sekcjach występował coroczny wzrost wydatków, jakie musieli ponieść pracodawcy. Wyjątkowo w badanym okresie koszty zatrudnienia pracownika w sekcji informacji i komunikacji w 2012 r. były niższe niż w roku poprzednim.

W 2010 r. w Polsce najwyższe koszty pracy ponosili zatrudniający w sekcji związanej z działalnością informacyjną i komunikacją. W kolejnych latach najczęściej za zatrudnienie musieli zapłacić pracodawcy w sekcji związanej z działalnością górniczą i wydobywczą.

Wykres pozwala również na zaobserwowanie dużego wzrostu kosztów zatrudnienia w górnictwie i wydobywaniu pomiędzy latami 2010 i 2011. To zwiększenie przeciętnych kosztów pracy na jedną osobę zatrudnioną w tej sekcji gospodarki spowodowane było dużym wzrostem przeciętnego wynagrodzenia brutto pracowników.

Na najniższym poziomie, pomimo ciągłego wzrostu w analizowanym okresie, utrzymywały się koszty pracy w sekcji związanej z zakwaterowaniem i wyżywieniem. Taka sytuacja spowodowana była tym, że w tej sekcji gospodarki średnie wynagrodzenie brutto było najniższe i jego wzrost był dość powolny. Jedną z głównych przyczyn tego zjawiska był szeroki zakres szarej strefy w tej sekcji.

Największą niestabilność wykazywały koszty pracy związane z zatrudnieniem w usługach administrowania i wspierających. W 2012 r. wystąpił zasadniczy spadek kosztów pracy w stosunku do roku poprzedniego, co wynikało ze znaczącej obniżki przeciętnego wynagrodzenia brutto przypadającego na jednego pracownika w tej sekcji. W późniejszych latach zarówno przeciętne zatrudnienie, jak i średnie wynagrodzenia brutto w tej sekcji wykazywały tendencje wzrostowe.

Różnica między najwyższym i najniższym poziomem kosztów pracy w sekcjach w kolejnych latach badanego okresu rosła. W 2010 r. wynosiła około 4700 zł i wzrosła do 5750 zł w 2014 r.

W 2010 r. przeciętne wydatki na zatrudnienie na jednego pracownika w sekcji górnictwo i wydobywanie stanowiły prawie 270% tego samego rodzaju kosztów w sekcji działalności związanej z zakwaterowaniem i wyżywieniem. Stosunek tych wydatków w tych sekcjach był największy w 2011 r. (ponad 290%) i w kolejnych latach malał, ale utrzymywał się na bardzo wysokim poziomie (ponad 275%). Taka duża rozbieżność wynikała głównie z różnic w poziomach przeciętnych wynagrodzeń brutto w obu tych sekcjach. W sekcji górnictwo i wydobywanie na wysokość zarobków wpływały również rozliczne dodatki do płacy, np. za uciążliwe warunki pracy. Z kolei pracownicy zatrudnieni w sekcji, która obejmuje działalność kwaterunkową i gastronomiczną w Polsce, w okresie objętym analizą mieli najniższe średnie wynagrodzenie na jedną osobę pracującą, stąd również koszty pracy były na najniższym poziomie w gospodarce narodowej.

4. Koszty pracy w gospodarce narodowej Polski według sektorów własności w latach 2010-2014

W gospodarce polskiej występują dwa sektory własności: publiczny i prywatny. Do pierwszego z nich zaliczane są podmioty, których mienie należy do Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego bądź państwowych osób prawnych. Do sektora prywatnego zalicza się natomiast takie podmioty gospodarcze, których majątek w całości lub przeważającej części należy do właścicieli prywatnych, czyli osób fizycznych lub prawnych z kraju bądź zagranicy (US w Gdańsku, 2011, s. 10).

W tabeli 8 zestawiono miesięczne koszty pracy na jednego zatrudnionego, koszt jednej opłaconej godziny oraz koszt jednej przepracowanej godziny w obu sektorach gospodarki w 2012 r.

Tabela 8. Koszty pracy w sektorach gospodarki polskiej w 2012 r. (w zł)

Rodzaj przeliczenia kosztów pracy	Sektor publiczny	Sektor prywatny
miesięczny koszt na 1 zatrudnionego	5129,53	4522,56
koszt jednej opłaconej godziny	33,52	26,78
koszt jednej przepracowanej godziny	39,45	30,90

Źródło: GUS, 2014a, s. 29

W 2012 r. pracodawcy w sektorze publicznym musieli zapłacić miesięcznie swoim pracownikom średnio o 13% więcej niż pracodawcy sektora prywatnego. Z analizy kosztu godziny opłaconej i przepracowanej wynika, że w jednostkach publicznych godzina pracy była droższa o ponad 25% (koszt godziny przepracowanej 27% wyższy).

GUS podaje również porównanie wykorzystania czasu pracy, który został opłacony przez pracodawców obu sektorów własności w 2012 r. Według tych danych na 1000 opłaconych godzin pracownicy jednostek publicznych przepracowali ich 850, natomiast zatrudnieni w przedsiębiorstwach prywatnych przepracowali 867 godzin. Wskazuje to na wyższą efektywność wykorzystania czasu w sektorze prywatnym, pomimo tego, że wynagrodzenia w jednostkach prywatnych były niższe niż wśród pracowników sektora publicznego, co zostało przedstawione we wcześniejszych rozważaniach (GUS, 2014b, s. 29).

Porównując koszty pracy w jednostkach prywatnych i publicznych, które prowadzą ten sam rodzaj działalności, zauważa się, że w niektórych sekcjach gospodarki koszty zatrudnienia w przedsiębiorstwach prywatnych były wyższe niż w państwowych. Taka sytuacja miała miejsce w 2012 r. w sekcji związanej z wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, gorącą wodę i parę wodną, wśród jednostek z zakresu działalności informacyjnej i komunikacyjnej,

działalności profesjonalnej, technicznej i naukowej oraz w sekcji działającej w obszarze górnictwa i wydobywania (GUS, 2014b, s. 29-30).

Bazując na opublikowanych w 2012 r. danych GUS o strukturze kosztów pracy w gospodarce polskiej (tabela 9), można poddać analizie procentowy udział poszczególnych składników kosztów pracy w kosztach zatrudnienia w całej gospodarce i w obu sektorach własności w 2012 r.

Tabela 9. Szczegółowa struktura kosztów pracy w gospodarce polskiej w 2012 r. (%)

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
Koszty pracy ogółem	100,0	100,0	100,0
Zaliczane w ciężar kosztów jednostki	99,9	99,8	99,9
w tym:			
wynagrodzenia osobowe	76,6	75,4	77,5
w tym:			
wynagrodzenia zasadnicze	52,6	46,2	57,2
dotatki stażowe	3,3	6,8	0,7
premie regulaminowe	5,1	3,8	6,1
za pracę w godzinach nadliczbowych	1,9	2,4	1,5
dotatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek budżetowych	1,2	2,8	–
wynagrodzenia bezosobowe	1,6	0,9	2,1
składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe opłacane przez pracodawcę, FP, FGŚP	13,7	13,9	13,6
wydatki z tytułu bhp	0,8	0,7	0,8
Wyплаты z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej	0,1	0,2	0,1

Źródło: GUS, 2014a, s. 32

Największą różnicę pomiędzy sektorami, jeśli chodzi o udział w całości wydatków na zatrudnienie, można zaobserwować w wynagrodzeniach zasadniczych.

W sektorze prywatnym udział wynagrodzenia zasadniczego w kosztach pracy ogółem był o 11% wyższy niż w sektorze jednostek finansowanych z budżetu państwa. Kolejną znaczącą różnicę można było zaobserwować w udziale dodatków za staż pracy. Wśród jednostek publicznych koszt tego rodzaju dodatków wynosił blisko 7% ogółu wydatków na zatrudnienie, natomiast wśród jednostek z kapitałem prywatnym dodatki stażowe stanowiły 0,7% kosztów z tytułu zatrudnienia. Oznacza to, że w wielu jednostkach nie było przewidziane premiowanie stażu pracy. W celach motywacyjnych większe wydatki w sektorze prywatnym przeznaczane były na premie regulaminowe, bowiem stanowiły one ponad 6% kosztów pracy, a sektor publiczny przeznaczał na ten cel niecałe 4%. Dodatkowe wynagrodzenia roczne występowały tylko w sferze publicznej i stanowiły 2,8% ogółu kosztów pracy w tym sektorze.

Rozpatrując koszty pracy według sektorów własności, warto również wspomnieć o liczbie pracujących osób w poszczególnych sektorach. Dane te zaprezentowano w tabeli 10.

Tabela 10. Pracujący według sektorów własności gospodarki narodowej (w tys. osób)

Sektor własności	Rok				
	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	14 106,90	142 323,60	14 172,00	14 244,30	14563,4
Publiczny	3570,70	3486,50	3427,00	3375,00	3377,1
Prywatny	10 536,20	10 746,10	10 745,00	10 869,30	11 186,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wielkość zatrudnienia w sektorze publicznym była około trzy razy mniejsza niż w sektorze prywatnym. Wynikało to z istnienia większej liczby przedsiębiorstw prywatnych w Polsce niż jednostek publicznych.

Podsumowanie

Koszty pracy w gospodarce narodowej każdego kraju są ważnym miernikiem, który w dużym stopniu wpływa na atrakcyjność danego rynku z punktu widzenia zagranicznych inwestorów, jak również na poziom zadowolenia osób zatrudnionych w podmiotach gospodarczych.

Niższe koszty pracy są zachętą do lokowania kapitałów obcych, ponieważ gwarantują zmniejszenie wydatków związanych z zatrudnieniem. Wysokie wydatki na pracę w gospodarce narodowej mogą powodować poszukiwanie przez pracodawców alternatywnych form zatrudnienia, zmniejszanie liczby zatrudnionych, a nawet uciekanie do szarej strefy.

W niniejszym opracowaniu przeprowadzono analizę kosztów pracy w gospodarce polskiej w latach 2010-2014. Z zaprezentowanych rozważań wynika, że w badanym okresie:

1. Przeciętne wynagrodzenie brutto na jedną zatrudnioną osobę z roku na rok rosło. Tendencję wzrostową wykazywały również całkowite koszty pracy w gospodarce.
2. Systematyczny wzrost wynagrodzenia brutto na jedną zatrudnioną osobę oraz całkowitych kosztów pracy związany był z wysokością minimalnej płacy ze stosunku pracy, która również wzrasta każdego roku z uwagi na regulacje ustawowe.
3. Najczęściej wypłacane wynagrodzenie brutto w 2014 r. wśród pracowników polskiego rynku pracy stanowiło nieco ponad 60% przeciętnego wynagrodzenia brutto.
4. Wynagrodzenia brutto zaliczane do płacowych składników kosztów pracy stanowią główny składnik wydatków z tytułu zatrudnienia w gospodarce narodowej Polski. Wydatki zaliczane do kosztów pozapłacowych stanowią jedynie około 25% całości kosztów pracy w Polsce.
5. Najwyższe koszty pracy występowały w sekcjach gospodarki narodowej takich jak górnictwo i wydobywanie oraz informacja i komunikacja.
6. Najmniej płacili pracodawcy w sekcjach działalności związanej z zakwaterowaniem i wyżywieniem oraz administrowaniem i wsparciem.
7. Koszty pracy w przeliczeniu na jedną osobę zatrudnioną były wyższe w sferze przedsiębiorstw publicznych niż prywatnych.
8. Lepszą efektywnością wykorzystania czasu pracy wykazywali się zatrudnieni w przedsiębiorstwach prywatnych, pomimo niższych zarobków niż pracownicy sfery publicznej.

Zawarte w artykule informacje mogą być wykorzystane w wielu dziedzinach w gospodarce, zarówno przez zarządzających przedsiębiorstwami, jak i potencjalnych pracowników, przez rząd dokonujący alokacji środków z budżetu państwa na rozwój poszczególnych sektorów gospodarki narodowej, przez naukowców zajmujących się wielkoobszarowymi badaniami wpływu określonych wielkości na rentowność podejmowanych działań.

Z uwagi na fakt, że koszty pracy wpływają na ostateczny wynik finansowy przedsiębiorstwa, stanowią one nadal obszar szczegółowych zainteresowań. Każde opracowanie literaturowe z tego obszaru dostarcza decydentom wiele danych istotnych dla potrzeb ekonomicznego i sprawnego zarządzania gospodarką.

BIBLIOGRAFIA

- [1] GUS, 2011, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, Warszawa.
- [2] GUS, 2012, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2011*, Warszawa.
- [3] GUS, 2013, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012*, Warszawa.
- [4] GUS, 2014a, *Koszty pracy w gospodarce narodowej w 2012 r.*, Warszawa.
- [5] GUS, 2014b, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013*, Warszawa.
- [6] GUS, 2015a, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, Warszawa.
- [7] GUS, 2015b, *Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2014 r.*, Warszawa.
- [8] KUCZYŃSKA-CESARZ A., 2008, *Zarządzanie kosztami pracy (część I, II, III)*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, nr 3, WAT, Warszawa.
- [9] KUCZYŃSKA-CESARZ A., 2009a, *Zarządzanie kosztami pracy – płaca podstawą kształtowania całkowitych zakładowych kosztów pracy (ZKP)*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, nr 4, WAT, Warszawa.
- [10] KUCZYŃSKA-CESARZ A., 2009b, *Zarządzanie kosztami pracy – całkowite zakładowe koszty pracy jako parametr ekonomiczny w przedsiębiorstwie*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, nr 4, WAT, Warszawa.
- [11] KUCZYŃSKA-CESARZ A., 2010, *Koszty pracy na tle całkowitych kosztów w przedsiębiorstwie*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, nr 5, WAT, Warszawa.
- [12] KUCZYŃSKA-CESARZ A., 2011, *Badanie wpływu kosztów pracy na rozwój przedsiębiorstwa*, „Nowoczesne Systemy Zarządzania”, nr 6, WAT, Warszawa.

Netografia:

- [1] US w Gdańsku, 2011, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do REGON w województwie pomorskim w 2010 r.*, http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gdansk/ASSETS_PODMIOTY-pol_1.pdf [18.05.2015].
- [2] <http://www.wskazniki.gofin.pl/8,75,2,minimalne-wynagrodzenie-za-prace.html> [12.09.2016].